

Fördjupad vägledning om idéburet offentligt partnerskap

Denna vägledning riktar sig till idéburna organisationer som vill skapa ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Göteborgs Stad. Här beskriver vi vad ett IOP är, hur processen går till och vilka överväganden som är viktiga för ett framgångsrikt samarbete. Vägledningen är framtagen i samverkan med idéburna organisationer i Göteborg och bygger på erfarenheter från befintliga IOP-avtal.

Innehåll

Fördjupad vägledning om idéburet offentligt partnerskap	1
Vad är ett idéburet offentligt partnerskap (IOP)?	4
Innan arbetet med att skapa IOP startas	4
Är IOP rätt samverkansform för er?	4
1. Vad behöver parterna göra?	4
2. Vad kan parterna göra?	5
3. Vad får parterna göra?	5
Styrande dokument i Göteborgs Stad	5
Saker att tänka på vid skapandet av IOP	6
1. Möjliga parter i ett IOP	6
Vad är en idéburen part?	6
Vilka är de offentliga parterna?	7
Kan vanliga företag vara part i ett IOP-avtal?	7
Vem ska du kontakta med en IOP-idé?	7
Vilka är lämpliga parter i civilsamhället?	8
Demokrativillkor för idéburna samverkansparter i IOP	8
Att vara aktiv part i ett IOP-avtal	9
2. Grundläggande förutsättningar	9
Vem tar initiativet?	9
Vad är utmaningen?	10
Gemensam värdegrund?	10
3. Juridiska frågor	10
Är det lagligt?	10
Tre grundfrågor	10
Stöd för att göra juridiskt rätt	11
4. Skriv avtal	11
Vem skriver avtalet?	11
Avtalets rubriker?	11
5. Fatta beslut	12
Vem fattar beslut om IOP?	12
6. Starta och driv verksamhet/samverkan	12
Hur bör ett IOP styras?	12
7. Uppföljning och utvärdering	13

Hur följer parterna upp?	13
Uppföljning och utvärdering	13
8. Avsluta eller förläng	14
Fortsätta, utveckla eller avsluta ett IOP	14
Vem beslutar om fortsättning?	14
Om denna vägledning	14

Denna vägledning är framtagen i samverkan med ett antal idéburna organisationer i Göteborg som driver verksamhet inom ramen för IOP-avtal. Det är enheten samverkan med civilsamhället i socialförvaltningen Centrum tillsammans med stadsjurister på stadsledningskontoret som skrivit. När ordet ”vi” används i texten är det skribenterna som avses.

Vad är ett idéburet offentligt partnerskap (IOP)?

Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan en eller flera idéburna och offentliga aktörer, till exempel Göteborgs Stad. IOP är lämpligt när parterna behöver samverka långsiktigt för att lösa komplexa samhällsutmaningar som saknar självklara lösningar.

Modellen bygger på:

- Gemensam samhällsutmaning utan självklar lösning
- En väl fungerande dialog mellan parterna
- Samsyn kring mål och målgrupp
- Gemensam styrning av syfte och mål
- Varje part ansvarar för sina verksamheter som är del av IOP:t
- Samfinansiering (både materiella och immateriella resurser)
- Samverkan som varken är lämplig för upphandling eller föreningsbidrag

Ett IOP är inte en upphandling eller ett bidrag, utan ett partnerskap där båda parter bidrar aktivt till lösningen.

Innan arbetet med att skapa IOP startas

Är IOP rätt samverkansform för er?

För att ta reda på om IOP är rätt samverkansform i ert fall kan följande frågor vara bra att ställa sig.

1. Vad behöver parterna göra?

- Om samhällsutmaningen kräver samverkan och aktörer med flera **synvinklar** för att nå ett gemensamt mål, så tyder det på att ett IOP kan vara rätt format. Om målgruppens eller lokalsamhällets behov bäst kan lösas genom samarbete, så kan IOP vara ett bra sätt att samarbeta.
- Finns det **lagar** som säger vilka behov staden ska ta ansvar för? Om lagen säger att staden har ett ansvar, men inte kräver att det följs upp med juridiskt bindande krav, kan IOP vara en möjlig lösning. Men om lagen kräver att arbetet följs upp med juridiskt bindande krav, passar IOP inte.
- Har både den idéburna parten och den offentliga parten kunnat beskriva vilka konkreta **insatser** som behövs för att nå målen i IOP-avtalet? Har de

också kunnat komma överens om hur insatserna ska göras och i vilken ordning, för att få bästa resultat? Om svaret är ja på båda frågorna, finns det goda skäl att tro att ett IOP-avtal är ett bra sätt att samarbeta.

2. Vad kan parterna göra?

- Har både den idéburna och den offentliga parten den **kompetens** som behövs för att samarbeta? Om ja, tyder det på att rätt parter är med i dialogen. Om nej, kan det vara bra att kontakta ytterligare parter.
- Har både den idéburna och den offentliga parten de **resurser** som behövs för att nå målen i IOP-avtalet? Om ja, tyder det på att rätt parter är med i dialogen. Om nej, kan det vara bra att kontakta ytterligare parter.
- Har de parter som deltar i dialogen möjlighet genom sin verksamhet eller andra insatser att **påverka** det som IOP-avtalet ska handla om? Om nej, är det ett skäl att inte starta ett partnerskap
- Går det att skapa en **samverksskultur** som fungerar så bra att parterna hjälper varandra, delar information i tid, tolkar varandra välvilligt men ändå kritiskt, och vågar testa nya idéer tillsammans för att lösa utmaningarna?

3. Vad får parterna göra?

Om samhällsutmaningen är en del av det kommunala uppdraget, inte måste **upphandlas**, och inte är otillåtet statsstöd, så kan IOP vara ett lämplig format. Vilka möjligheter/begränsningar sätter lagstiftning? Finns det juridiska hinder som inte kan lösas (se avsnitt 3 längre ner om juridik)? Om ja, gå en annan väg än att skapa ett IOP.

Styrande dokument i Göteborgs Stad

I Göteborgs Stad finns flera styrande dokument som budget, program och planer vilka visar att staden ska samarbeta med idéburna organisationer och hur det ska gå till.

Här är två dokument som är bra att känna till när staden samarbetar med civilsamhället:

1. Göteborgs Stads riktlinje för föreningsbidrag till civilsamhället

Riktlinjen beskriver vilka grundläggande krav som gäller när organisationer i civilsamhället får bidrag. Även om riktlinjen gäller bidrag (och inte ekonomiskt stöd inom IOP), är det bra att följa vissa delar även vid IOP. Det gäller till

exempel krav på demokratisk organisering och verksamhet enligt demokrativillkoren. Men också hur utbetalningar ska göras.

[Göteborgs Stads riktlinje för föreningsbidrag till civilsamhället](#)

2. Överenskommelsen mellan Göteborgs stad och civilsamhällets organisationer.

Överenskommelsen är en viljeyttring som beskriver hur staden och civilsamhällets organisationer vill samarbeta. Målet är att stärka demokratin, öka människors möjlighet att vara delaktiga och minska utanförskap i Göteborg. De sex principerna i överenskommelsen ger stöd kring hur samverkan bör bedrivas, också i ett IOP. Exempelvis ömsesidig respekt, öppenhet, och långsiktighet.

[Överenskommelsen mellan Göteborgs Stad och civilsamhällets organisationer](#)

Saker att tänka på vid skapandet av IOP

1. Möjliga parter i ett IOP

Vad är en idéburen part?

En idéburen part är en organisation inom civilsamhället som arbetar för gemensamma intressen, utan att vara en del av staten, marknaden eller ett enskilt hushåll.

För att vara en idéburen part i ett IOP måste organisationen vara en juridisk person, det vill säga kunna ingå avtal och liknande. Det betyder att man utgår från olika typer av organisationer som kan ingå i ett IOP så som:

- Ideella föreningar
- Ekonomiska föreningar
- Registrerade trossamfund
- Stiftelser
- Samfällighetsföreningar
- Aktiebolag med särskild vinstutbegränsning (SVB)
Bedömning krävs i varje enskilt fall om de kan ingå i IOP

Vilka är de offentliga parterna?

Statliga, regionala och kommunala verksamheter kan delta som offentlig part i ett IOP-avtal. Ett IOP-avtal kan ha flera olika offentliga parter, men oftast är det en kommun eller region som deltar.

I Göteborgs Stad finns 25 kommunala nämnder och 39 kommunala bolag. Alla dessa kan vara parter i ett IOP-avtal, men det vanligaste är att socialt inriktade nämnder och Idrotts- och föreningsnämnden är parter.

Ett IOP-avtal kan som sagt bara ingås mellan juridiska personer. I Göteborgs Stad är det nämnderna och bolagen som är de juridiska personerna. Men signering av avtalen kan ibland göras av en chef i förvaltning eller bolag, baserat på delegation. Det är också viktigt att benämna vilka avdelningar eller enheter i förvaltningar och bolag som är de konkreta samverkande parterna i ett IOP-avtal för att avtalet ska vara klart och tydligt.

Kan vanliga företag vara part i ett IOP-avtal?

Nej, IOP handlar om samarbeten mellan idéburna organisationer och offentliga aktörer. Vanliga företag är inte avtalsparter, men de kan ha resurser som behövs för att nå målen. Därför kan det vara värdefullt att involvera dem i diskussion och verksamhet.

Att bidra direkt till en idéburen part:

Företag kan stödja idéburna organisationer på olika sätt utan att ett avtal med den offentliga aktören behövs. Om information om företagets stöd är viktig för förståelsen av IOP-verksamheten kan detta skrivas in i de beskrivande delarna av IOP-avtalet.

Att bidra till den offentliga aktören:

Om företaget vill ge pengar, varor eller tjänster direkt till den offentliga aktören kan ett sponsoravtal vara lämpligt. Sponsoravtalet kan läggas som bilaga till IOP-avtalet, och Göteborgs Stads riktlinjer för sponsring ska följas.

Vem ska du kontakta med en IOP-idé?

Göteborgs Stad har ingen central mottagning för IOP-initiativ. Den som vill starta ett IOP måste själv hitta en lämplig samtalspart. Ett tips är att börja med den förvaltning som ansvarar för den aktuella frågan.

- **Information om förvaltningar och bolag:** På goteborg.se finns information om deras uppdrag och organisation.

- **Stöd för att hitta rätt part:** Kontaktcentret kan vara en bra start:
[Kontaktcenter](#)
- **Samverkan med civilsamhället:** Du kan också kontakta enheten för råd och stöd: [Samverkan med civilsamhället](#)

Viktigt: Dessa stödfunktioner blir inte själva avtalspart i ett IOP. Det är de förvaltningar eller bolag som har uppdrag nära din idé som kan bli avtalsparter.

Vilka är lämpliga parter i civilsamhället?

Som idéburen organisation är det bra att tänka på två saker när det gäller IOP i Göteborgs Stad. Vilka Göteborgs Stad **kan** samverka med och vilka organisationer Göteborgs Stad **bör** samverka med.

En viktig faktor när det gäller vilka samverkansparter Göteborgs Stad **kan** välja är att organisationen följer demokrativillkoren som framgår nedan.

När det gäller vilka organisationer Göteborgs Stad **bör** samverka med är en central faktor förmågan att lösa samhällsutmaningen. Är det exempelvis lätt eller svårt att nå målgruppen? Finns tillit mellan målgruppen och kommunen? Är lokal anknytning eller kunskap om frågan viktig, som kommunen kanske inte alltid har men som idéburna organisationer kan ha?

Sammanfattat: de som behövs för att lösa den aktuella samhällsutmaningen bör finnas i partnerskapet. Men tänk på att inte vara fler än nödvändigt eftersom det kan bli mer komplext ju fler som ska samverka.

Demokrativillkor för idéburna samverkansparter i IOP

Göteborgs Stad rekommenderar att samma demokrativillkor som används vid bidrag gäller för idéburna parter i ett IOP.

Det betyder att en lämplig idéburen samverkanspart ska:

- Vara en idéburen organisation inom det civila samhället.
- Ha en ansvarig styrelse och revisor, och fungera enligt demokratiska principer som passar organisationsformen.
- Ha lokal anknytning och bedriva verksamhet som gagnar göteborgarna.
- Ha allmänintresse och vara öppen för alla, om det inte finns sakliga skäl för undantag.
- Arbeta för lika rättigheter och möjligheter för alla, oavsett kön, könsidentitet, etnicitet, religion, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder.

Den idéburna organisationen kan inte beviljas stöd för verksamhet/ aktivitet om den eller någon av dess företrädare, i verksamheten:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter motprincipen om allamänniskors likavärde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.
5. bedriver partipolitiskt eller religiöst arbete eller uppmuntrar till bruk av alkohol, tobak eller andra droger

Att vara aktiv part i ett IOP-avtal

I en samverkan bidrar alla parter med insatser. Tidigt i arbetet bör ni därför ta reda på:

- Vilka resurser har varje part?
- Vilka insatser kan och behöver varje part bidra med för att partnerskapet ska nå sina mål?
- Fundera på om det finns någon speciell ordning som de olika insatserna behöver utföras. Exempel aktiviteter så som förankring, utbildning eller information.
- Skriv ner vilka insatser den/de idéburna organisationerna och den/de offentliga parterna sannolikt behöver göra.

Viktigt: Om den offentliga parten inte kan komma på några konkreta insatser är det ett tecken på att ett IOP-avtal kanske inte är lämpligt. Då kan ett bidrag eller en upphandling vara bättre.

2. Grundläggande förutsättningar

Vem tar initiativet?

Idealt är att en idéburen organisation tar initiativ till ett IOP. Men Göteborgs Stad kan också ta initiativ, så länge det sker som en inbjudan till dialog och inte som en beställning.

Till skillnad från bidrag eller upphandlingar bör processen i ett IOP vara gemensam från början till slut.

Vad är utmaningen?

Oavsett vem som startar samtalet behöver alla parter diskutera vilken samhällsutmaning som ska lösas.

- Skapa tidigt utrymme för samtal om hur parterna ser på utmaningen.
- Om parterna kan enas om tillräckligt mycket av samhällsutmaningen finns en god grund för ett partnerskap.
- Om samsyn saknas bör båda parter överväga om ett partnerskap är möjligt.

Gemensam värdegrund?

Har Göteborgs Stad och de potentiella samverkande parterna tillräckligt gemensamma värderingar för att samarbeta i ett IOP?

Detta behöver diskuteras i relation till den specifika samhällsutmaningen och ger parterna möjlighet att pröva sina värdegrunder mer konkret.

3. Juridiska frågor

Det är främst den offentliga parten som ansvarar för att undersöka juridiska frågor och om ett IOP är lämpligt utifrån vissa kriterier. Nedan beskriver vi några utgångspunkter för det.

Är det lagligt?

Det finns ingen lag som exakt beskriver vad ett IOP är, men frågan har utretts av staten. En utredning säger att kommuner och regioner får ingå sådana avtal, så länge verksamheten ligger inom deras ansvar och följer svensk lag och EU-regler.

Tre grundfrågor

Eftersom IOP inte är definierat i lag måste varje avtal bedömas individuellt. Bedömningen utgår främst från tre juridiska frågor:

- Får kommunen enligt kommunallagen vara med i avtalet?
- Ska det som görs räknas som en tjänst som måste upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling (LOU)?
- Innebär kommunens stöd eller finansiering ett otillåtet statsstöd enligt EU:s regler

Stöd för att göra juridiskt rätt

För att Göteborgs Stad ska göra rätt behöver följande vara uppfyllt:

- Samarbetet ska vara mellan en eller flera offentliga aktörer (exempelvis kommunen) och en eller flera idéburna organisationer inom välfärden.
- Syftet ska vara ett gemensamt mål som är till nytta för allmänheten.
- Båda parter ska bidra med resurser, till exempel pengar, personal eller kunskap.
- Samarbetet får inte vara ett vanligt upphandlat avtal eller en koncession*.
- Den offentliga finansieringen måste följa EU:s regler om statsstöd.

** en form av tillstånd som upphandlande myndighet kan ge ett företag eller en organisation och som innebär rätt att bedriva en viss verksamhet, till exempel simhall, parkering etc.*

Viktigt. Processen till ett IOP-avtal ska inte vara en beställning. Den ska ske gemensamt mellan parterna, både när avtalet planeras och när det skrivs.

4. Skriv avtal

Vem skriver avtalet?

Det är viktigt att både den offentliga och den idéburna parten är med och utformar avtalet tillsammans. Det behövs dels för att processen juridiskt inte ska räknas som en upphandling eller beställning, dels för att avtalet ska bli bra eftersom båda parter kunskap och perspektiv behövs. Skapa gärna en mindre skrivgrupp som skriver avtalet tillsammans utifrån de samtal som parterna haft. Eventuell extra kompetens kan hämtas utifrån gruppen vid behov.

Avtalets rubriker?

Följande rubriker rekommenderar vi bör vara med i ett IOP-avtal:

- Bakgrund
- Avtalsparter
- Värdegrund
- Syfte och mål
- Insatser och åtaganden
- Styrning inom partnerskapet
- Uppföljning och lärande
- Ekonomi
- Period för avtalet
- Omförhandling

- Förtida avbrytande av avtal

När en idéburen part ska hantera personuppgifter i samband med ett IOP-avtal, ska ett så kallat PUB-avtal skrivas. Det kan parterna få hjälp med hos kommunens dataskyddsombud.

5. Fatta beslut

Vem fattar beslut om IOP?

Det är alltid den juridiska personen, det vill säga nämnd/bolag, som är avtalspart. Olika förvaltningar, bolag och idéburna organisationer fattar däremot beslut på olika sätt. Därför behöver varje part ta reda på vem som har rätt att skriva under ett IOP-avtal. I Göteborgs Stad kan delegationsordningen vara ett stöd för att avgöra detta.

Ärenden som tas upp i en nämnd tar oftast längre tid att bereda. Fråga därför den offentliga parten för att få en uppfattning om när beslut kan fattas.

Den idéburna parten har oftast en eller flera firmatecknare som kan skriva under avtalet enligt beslut om firmateckning. Följ beslutet om hur firman ska tecknas så att avtalet gäller.

6. Starta och driv verksamhet/samverkan

Hur bör ett IOP styras?

- Skapa en styrgrupp med representanter från alla underskrivande parter med uppgift är att följa upp målen i IOP-avtalet.
- Styrgrupp eller motsvarande IOP har mandat att bestämma syfte och mål inom ett IOP. Varje part bestämmer över de konkreta insatserna som parterna själva gör men det bör finnas en öppenhet för att diskutera dessa.
- De personer som arbetar operativt ska rapportera till styrgruppen om vad som sker i praktiken. Det kan finnas behov av en eller flera operativa arbetsgrupper.

IOP-avtalet beskriver ofta hur partnerskapet ska styras. Nu är det dags att skapa de strukturer som behövs för att uppnå syfte och mål. Sträva efter så lite hierarki som möjligt, men se till att ansvar och roller är tydliga.

Det är bra att tidigt komma överens om:

- Hur ofta styrgrupp och arbetsgrupp ska träffas

- Vilka som ska ingå i respektive grupp
- Vem som bjuder in till möten
- Vem som ansvarar för dagordning, och om en enkel stående dagordning kan användas
- Hur avtalet kontinuerligt följs upp gentemot målen
- Hur kontakten mellan möten ska hållas

7. Uppföljning och utvärdering

Hur följer parterna upp?

Om parterna har enats om målsättningar kan de användas som en guide för vilken information som behöver följas upp i arbetet.

Ta fram enkla mallar från början för att samla in den information som behövs för att följa upp målen i avtalet. Gå igenom mallarna tillsammans så att alla förstår varför informationen samlas in, samt hur och när det ska göras. Följ gärna upp samarbetet regelbundet på gemensamma möten – då blir den slutliga uppföljningen enklare.

Den offentliga organisationen ska också vara med och bidra i uppföljningen.

Uppföljning och utvärdering

- Uppföljning handlar om att dokumentera vad som har genomförts.
- Utvärdering går längre och handlar om att också undersöka vilka effekter insatserna har haft och varför något fungerade bra eller dåligt.

Uppföljning	Utvärdering
Dokumenterar genomförda insatser	Analyserar effekter och orsaker
Sker löpande	Sker vid specifika tillfällen
Fokus på kvantitet	Fokus på kvalitet och lärande

Det är bra om parterna tidigt funderar på om insatser och effekter bör utvärderas.

Om partnerskapet handlar om något där det inte är klart vad som ger positiva resultat, eller där arbetet handlar om att pröva olika metoder, kan det vara klokt att planera utvärdering redan från början

8. Avsluta eller förläng

Fortsätta, utveckla eller avsluta ett IOP

IOP skapas för att lösa samhällsutmaningar. Uppföljning och utvärdering hjälper er att avgöra hur det går och vad ni bör göra framåt.

- Om partnerskapet är på rätt väg men ännu inte har löst samhällsutmaningen, finns det goda skäl att fortsätta.
- Om det saknas viktiga aktörer kan ni bjuda in fler parter i nästa period.
- Om mycket inte fungerar och ni inte hittar rätt arbetssätt kan det vara bäst att avsluta samarbetet.
- Ibland fungerar IOP:t bra, men det kan ändå vara bättre att driva verksamheten i en annan form framöver.

Vem beslutar om fortsättning?

En viktig tanke med IOP är att skapa långsiktigt lärande. Därför är det bra att tänka långsiktigt redan från början. Börja diskutera detta i god tid. Alla parter har lagt tid och resurser som kan ta tid att ställa om utifall att avtalet avslutas.

Eftersom IOP bygger på samverkan ska också frågan om att fortsätta eller avsluta samarbetet beslutas gemensamt av alla parter.

Ekonomi och andra faktorer kan påverka beslutet. Det är därför bra att skriva in i avtalet hur beslut om fortsättning ska tas.

Om denna vägledning

Denna vägledning har tagits fram i samverkan mellan Göteborgs Stad och idéburna organisationer som driver verksamhet inom ramen för IOP-avtal. Texten är skriven av enheten Samverkan med civilsamhället vid socialförvaltningen Centrum och stadsjurister på stadsledningskontoret. När ordet 'vi' används i texten avses skribenterna.

Vägledningen är ett levande dokument och uppdateras löpande baserat på erfarenheter från befintliga IOP-avtal.

Har du synpunkter eller frågor?

Kontakta [Samverkan med civilsamhället](mailto:Samverkan.med.civilsamhallet@socialcentrumgoteborg.se)